

Сленко Богдана Валеріївна,

курсант 2-го курсу навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: викладач кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, кандидат наук з державного управління **Матюшенко Олена Іванівна**

ОБСТАВИНИ, ЩО ОБТЯЖУЮТЬ ПОКАРАННЯ

Призначення покарання відбувається з урахування певних обставин, а саме обставин, які пом'якшують покарання та обставин, які обтяжують покарання. Підстави для призначення більш суворого покарання, ніж передбачене відповідними статтями Особливої частини Кримінального кодексу за вчинений злочин може бути призначене за сукупністю злочинів і за сукупністю вироків. При кваліфікації злочинів дуже важливою деталлю є наявність певних ознак, які можуть обтяжити покарання. До них можуть бути віднесені різні обставини, за яких було вчинено злочин чи певні мотиви злочину. Це фактори, що характеризують підвищений рівень суспільної небезпеки від злочину. В ч. 1 статті 67 КК України міститься вичерпний список обставин, що обтяжують покарання. Деяке обмеження тлумачення цих обставин суттєво впливає на загальну оцінку ступеня тяжкості конкретного злочину й особи винного.

У ч. 1 ст. 67 КК України зазначено перелік обставин, які його обтяжують при його призначенні.

Згідно п. 1. ч. 1 ст. 67 КК України повторний злочин являє собою вчинений особою двох чи більше самостійних продовжуваних злочинів, передбачених однією статтею КК України. Якщо один чи декілька із вчинених винним повторних злочинів підпадають під норми КК України, які є особливо кваліфікованими складами (наприклад, ч. ч. 3, 4, 5 ст. 185, ч. ч. 3, 4, 5 ст. 186), вчинене кваліфікується за тією частиною відповідної статті, яка передбачає найбільш тяжке покарання. Рецидив злочинів має місце там, де особа, яка має не зняту або не погашену судимість за раніше вчинений умисний злочин, вчиняє новий умисний злочин.

П. 2. ч. 1 ст. 67 КК України говорить про вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою. Ці злочини відрізняються між собою переважно ступенем організованості (стійкості), пов'язаної зі

спільним вчиненням злочину/-ів. Ці форми співучасті у злочині різняться і кількісною ознакою.

П. 3 ч. 1 цієї статті розкриває те, що погляди та уявлення щодо представників певної раси, національності чи сповідувачів певної релігії або ненависть до них на цих підставах є мотивом вчинення злочину, це вважається як обставина, яка обтяжує покарання. Зазначимо, що порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії виписано в законі і як окремий склад злочину (ст. 161 КК України).

П. 4 ч. 1 ст. 67 КК України – вчинення злочину у зв'язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку. Під виконанням службового обов'язку розуміють діяльність посадової або службової особи зі здійснення покладених на неї повноважень. Цим поняттям охоплюється діяльність рядових службовців.

Під тяжкими наслідками, завданими злочином, у п. 5 ч. 1 ст. 67 КК України розуміються ті суспільно небезпечні (майнові, фізичні, моральні та інші) зміни в об'єкті кримінально-правової охорони, які викликані вчиненням злочину, але виходять за межі його складу. Визнання наслідків вчиненого злочину тяжкими віднесено до компетенції суду, за винятком тих випадків, де вони прямо зазначені у відповідних статтях Особливої частини КК України (ч. 2 ст. 423 тощо). З урахуванням конкретних обставин справи тяжкими наслідками можуть зокрема визнаватися: смерть однієї чи декількох осіб; значна шкода здоров'ю людей; майнова шкода у великому й особливо великому розмірах; масова загибель об'єктів рослинного чи тваринного світу або забруднення довкілля, технологічна чи екологічна катастрофа; істотне порушення прав людини.

Вчинення злочину щодо малолітнього (особи віком до 14 років), особи похилого віку (чоловік віком понад 60 років, жінка віком понад 55 років) до особи, яка перебуває у безпорадному стані, а також жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності визначаються також як обтяжуючі обставини, відповідно п. 6 та п. 7 ч. 1 ст. 67 КК України.

Вчинення злочину щодо особи, яка перебуває в матеріальній, службовій чи іншій залежності від винного полягає в тому, що винний використовує своє посадове, службове або інше положення для вчинення злочину щодо підлеглих або залежних від нього осіб. Вчинення злочину з використанням малолітнього або особи, яка страждає психічним захворюванням чи недоумством, передбачає використання для вчинення злочину перерахованих вище двох видів осіб. Використання таких осіб для вчинення злочину здійснюється з прямим умислом. Вчинення злочину з особливою жорстокістю

передбачає прояв при вчиненні злочину безжалісності, безсердечності до потерпілого, що свідчить про підвищену суспільну небезпеку вчиненого та особи злочинця (п. 10 ч. 1 ст. 67 КК України).

Судова практика виходить з того, що особлива жорстокість при вчиненні злочинів проти життя і здоров'я може проявлятися в завданні потерпілому особливих страждань шляхом глумління, тортур, мордування, мучення; в т.ч. з використанням вогню, струму, кислоти, луку, радіоактивних речовин, отрути, яка завдає нестерпного болю, заподіяння великої кількості тілесних ушкоджень, які завідомо для винного завдавали потерпілому особливих страждань, глумління над трупом. Діяння, що є проявом особливої жорстокості, завжди вчиняються з прямим умислом при завданні потерпілому фізичних і моральних страждань. Вони можуть бути спрямовані не лише щодо потерпілого, а й щодо інших, близьких потерпілому осіб, коли винний усвідомлював, що, вчиняючи такі діяння, він спричинює йому особливі страждання.

Однією з обставин, яка обтяжує покарання, є вчинення злочину з використанням умов воєнного стану, надзвичайного стану або інших надзвичайних подій. Під вчиненням злочину загальнонебезпечним способом розуміється вчинення його, зокрема, такими способами, які вибух, підпал, зараження чи отруєння водойм, затоплення, використання автоматичних пристроїв, електричного струму, газу тощо. Вчинення злочину загальнонебезпечним способом підвищує суспільну небезпечність вчинюваного злочину і особи злочинця, оскільки при цьому виникає загроза для багатьох об'єктів кримінально-правової охорони і настання тяжких наслідків.

Обов'язковою умовою застосування перелічених обставин при призначенні покарання є те, що вони могли бути і повинні були усвідомлюватися винним.